

Kirkens **UNDERVISNING**

TIDSSKRIFT FOR MEDARBEJDERE 2/93

*Kristendommen og
vores folkelige identitet*

*Folkelig identitet, kris-
tendom og folkeskole*

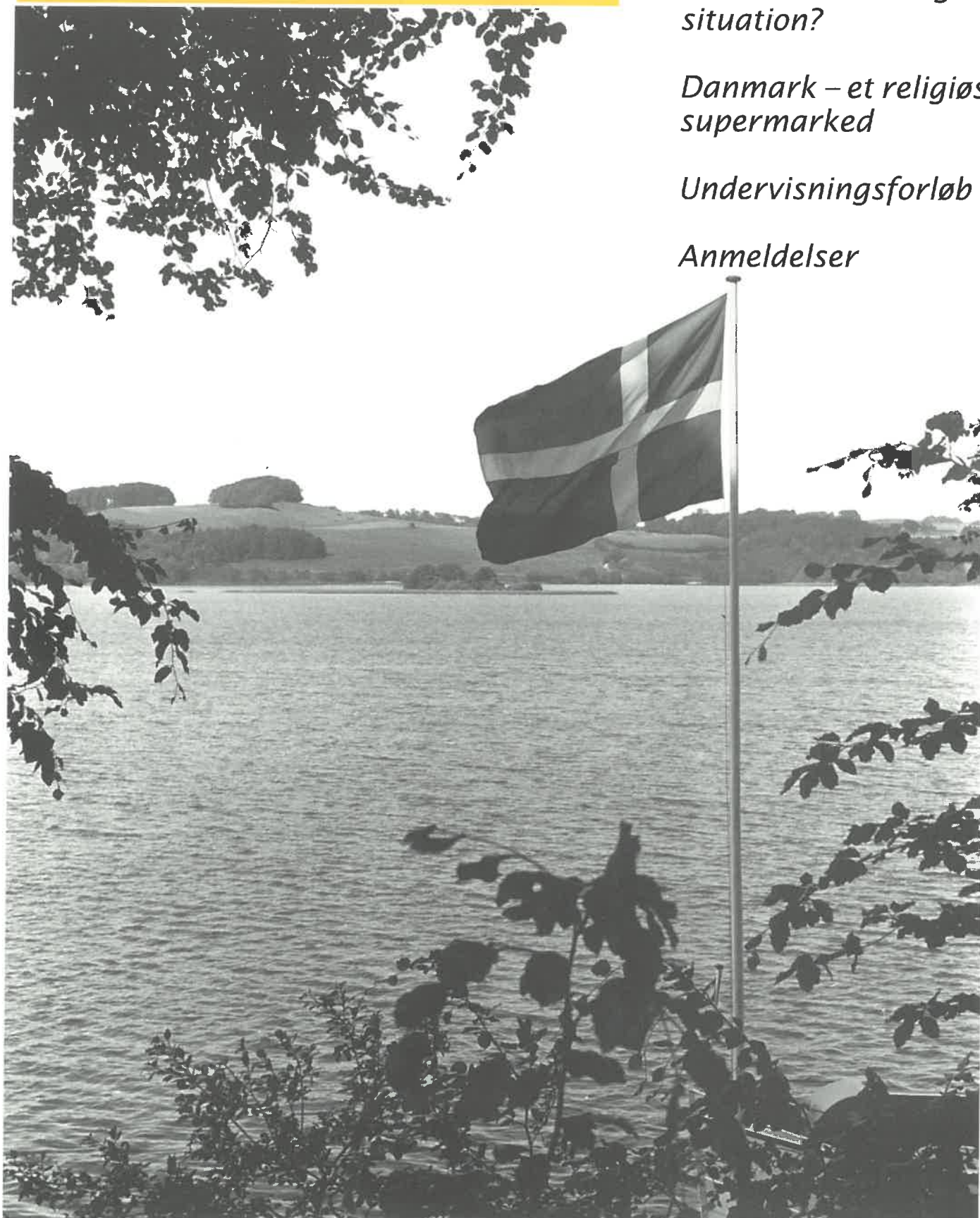
Højskolen og kirken

*Hvad er vores religiøse
situation?*

*Danmark – et religiøst
supermarked*

Undervisningsforløb

Anmeldelser

Folkelig identitet og kristendom

Har de to størrelser noget med hinanden at gøre? Ja, selvfølgelig! Vi kan ikke til bunds forstå os selv som danskere, som et folk uden den kristne forståelse af mennesket. Vores forståelse af frihed og menneskeværd er umulig uden det kristne menneskesyn som baggrund. Kristendommen er en afgørende faktor for vor forståelse af os selv både som enkeltpersoner og som folk. Derfor er faget kristendom også en nødvendighed i folkeskolen – og derfor bør kristendommen også høre med til den oplysning om livet som de frie børneskoler, efterskolerne og højskolerne er ramme om. På samme måde er den kirkelige undervisning i sognene et vigtigt led i den folkelige oplysning. Denne sommers kirkelige „sag“ blev vist nok diskussionen om to menighedsrådsmedlemmers forbliven i et københavnsk sogn på trods af deres klare bekendelse til reinkarnation og religiøse tanker iøvrigt. Hvorfor blev det overhovedet en „sag“, der kunne fylde Kristelig Dagblads spalter gennem et par sommeruger? Vel sagtens fordi vi stadig ligger under for en dogme- og konturløs forkyndelse. Vi er blevet konfliktsky kristne, der ikke for alvor vil se i øjnene, at kristendom står i skarp modsætning til f.eks. nyreligiositetens verdens- og menneskesyn. Vi må genopdage, at kristendommen står som et afgørende alternativ til det holdningsløse religionsblanderier, som vores tid er præget af.

Det er vigtigt, at vi arbejder med gudstjenesteformen, med nye salmer og bønner. Den kirkelige pædagogik må altid være igang med at finde nye udtryksformer for evangeliet. Men først og fremmest gælder det om, at vi giver oplysning om kristendommens fundamentale indhold, ligesom det er afgørende at denne undervisning sker i en stadig konfrontation med nyreligiositeten, ateismen og materialismen. Børnene og de unge er blevet spørgende. Vi kan igen sige ordet „Gud“ uden at blive forlegne og rødme. Det er igen blevet legitimt at tale om religion og tro.

Kristendommen og vores folkelige identitet

af Helge Baden Nielsen,
lektor ved pastoral-
seminariet i Århus

4

Folkelig identitet, kristendom og folkeskole

af Lars Hjul Jakobsen,
folkeskolelærer i Århus

7

Højskolen og kirken

af højskoleforstander
Harald Nielsen,
Løgumkloster

8

Hvad er vores religiøse situation?

af cand. phil. i
religionshistorie,
Helle Meldgaard

10

Danmark – et religiøst supermarked

af
Henning Nørhøj

12

Danskhed og norskdom

14

Sådan kan det også gøres ...

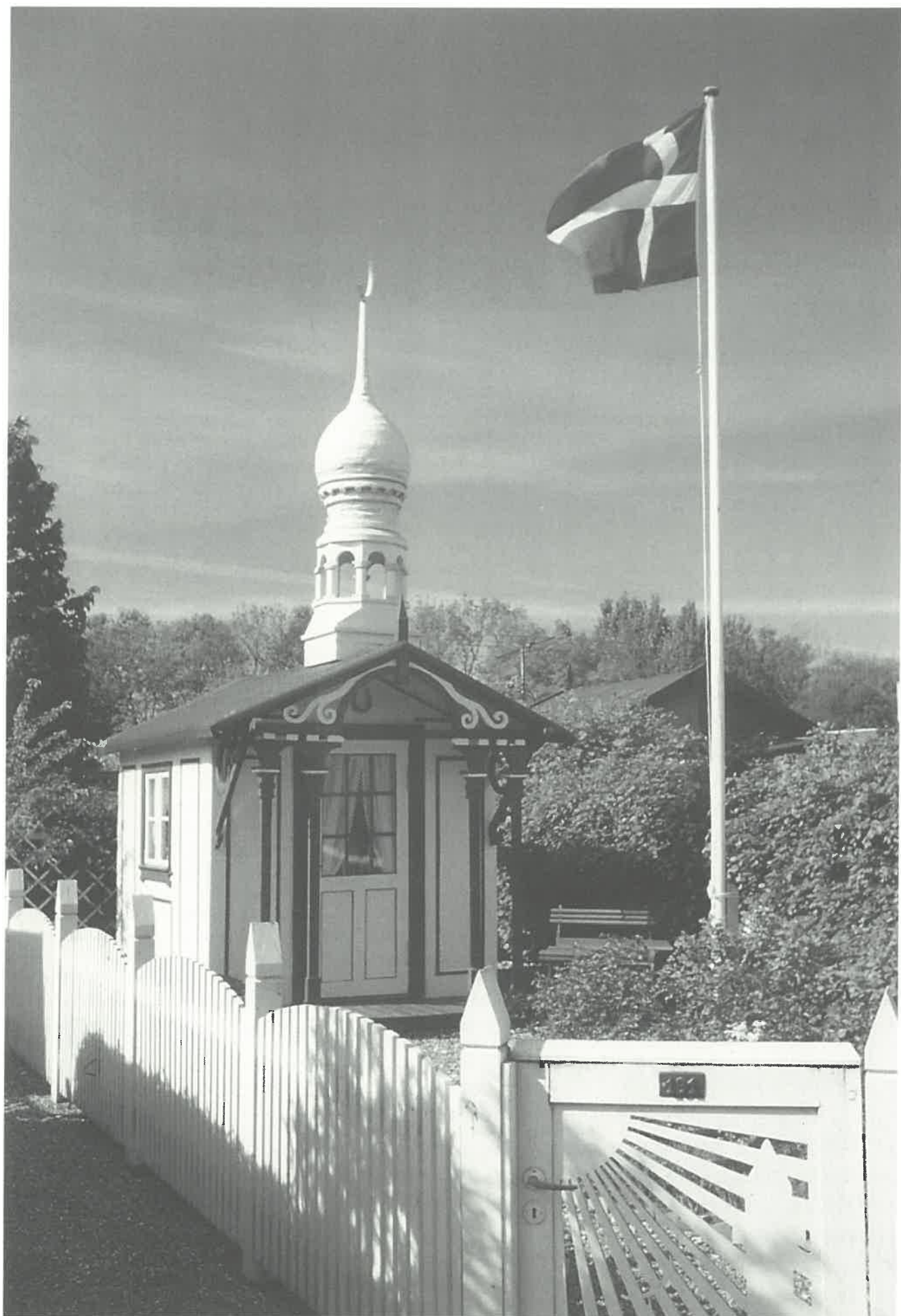
af Ellen H. Mikkelsen

16

Bøger og materialer

18

Forsidefoto:
Heine Pedersen/Billedhuset

Kristendommen og vores folkelige identitet

Forvandlingsbillede

Hvilket billede er det, der tegner sig, når man forsøger at gøre sig nogle sammenhængende tanker om forholdet mellem kristendommen og vores opfattelse af os selv som folk og som danskere? Det er i hvert fald et meget broget billede, fuldt af kontraster – med lyspunkter og skygesider. Eller der er måske snarere som et forvandlingsbillede: bedst som man synes, man har fat i nogle tydelige omrids, fortoner det sig og andre konturer træder frem og stjæler blikket og opmærksomheden. Jeg skal prøve at antyde det.

„Og gjorde danerne kristne“

For det første: det er uomtvisteligt, at kristendommen har været og stadig – både over og under bevidsthedstærskelen – i meget høj grad er med til at forme den forståelse af os selv, vi bærer rundt på og lever vort liv på. Kristendommen har sat en række „historier“ ind i vores kultur, som på alle planer i et menneskes liv og livsforløb rummer en kolossalt dannende kraft. Det kan være forskelligt fra

person til person og nok også fra den ene generation til den anden, hvilke historier, man vil fremhæve, men de ér der. Jeg nævner i flæng: skabelsesberetningen; Abraham, der får bud om at bryde op fra sit land og sit sted, for Gud har et andet – „forjættet“ land, han vil vise dem; David og Batseba; lignelserne i Det nye Testamente; Jesu lidelseshistorie; den opstandne Jesus, der slår følge med de to modløse disciple undervejs til Emmaus. De er – disse historier – også hos os blevet fortalt og genfortalt næsten i det uendelige. Men uden at de af den grund har mistet deres fascinationskraft. De har aldrig helt givet deres hemmelighed fra sig. Gennem århundreder har alle disse historier spillet en – undertiden afgørende – rolle i den samtale, ethvert menneske til stadighed fører med sig selv om, hvad det hele går ud på, og hvad det kommer an på i den enkeltes liv, og i det liv vi er fælles om. De er blevet en del af folkesjælen, kan vi godt sige. Fortællingerne har været en stadig inspirationskilde til at formulere fælles normer, skabe rammer og indrette de institutioner, vi har. Og er det endnu. Ja, så selvfølgelig er det blevet, at det forekommer de fleste både trivielt og overflødigt at blive mindet om det – f.eks. ved søndagens gudstjeneste. I Danmark er kirke og folk ét. Kirken ér folket og folket ér kirken. To koncentriske cirkler. Det er derfor, vi har en folkekirke.

„Ved I nu hvorfor det kimer?“

Så pludselig skifter billedet, og noget helt andet kommer til syne. Enhver ved jo med sig selv, at det hverken er den halve eller kvarte sandhed, at kirke og folk er ét i Danmark. Det er endda meget langt fra. Men det er netop det, der er så forvirrende. Det er denne sære realitet, det er så vanskeligt at omgås og komme til bunds i: at op imod 90% af den danske befolkning er medlemmer af Folkekirken; og alligevel, og på trods heraf, så står kirken på ingen måde – gennem sin forkyndelse, lære og livsoplysning – som repræsentant for det, vi er fælles om som folk. Det ér med rette, vi taler om traditionstab og måske navnlig fortrolighedstab her i forhold til kirke og kristendom. Og det til trods for, at oplysningen herom vel aldrig har været bedre og mere omfattende, end den er nu. Det er, som om vi kollektivt har blændet af for alt det i vores tilværelse, der fremkalder sig vores magt og beføjelse. Den side af tilværelsen, vi plejer at kalde den religiøse. Den ligger ufortolket hen i en lukket privatsfære, om-

Fotos: Søren Svendsen/Billedhuset

gærdet af en blufærdighed så stor at det forbliver uden ytring og udtryk i den enkeltes liv. Den kollektive afblænding har gjort os til religiøse analfabeter. Næsten.

For ind imellem legitimerer fællesskabet det religiøse udtryk. Til jul i hvert fald. Og så også i de situationer i livet, som i sig selv lægger op til rituel fortætning. Ved de „overgange“ i barndom, ungdom, voksenliv og alderdom, hvor det med særlig styrke og tydelighed vise sig, at vi hele tiden – som Abraham og Emmausdisciplene – i grunden lever i opbrud; at et menneske hele tiden i sit liv er undervejs fra én identitet til en ny. Og hvor kirken da også ved dåb, konfirmation, bryllup og begravelse netop står parat med et ritual – et godt tilbud til borgerne. Men ellers?

„Ved I nu hvorfor det kimer?“ Den salmelinie fløj gennem hovedet på mig, da vi var på vej til kirke Påskedag og folk gik i deres haver og så til staudebedet og vaskede havemøblerne af til lyden af kirkeklokkernes kalden. „Ved I nu hvorfor det kimer?“ – Et utidigt og hovmodigt indfald, måske. Men helt lige meget et det jo alligevel ikke, om det, der løber af med sejren, er farverige reklameblades budskab om, hvad der er det vigtigste i

påsken, og hvad der ikke må mangle på et veldækket påskebord. Kan kristendommen i længden være i os som noget, der giver vort liv retning og mening og mål, hvis vi slet ikke lader os drage ind i det „drama“, gudstjenesten og „historierne“ rummer? Og hvis vi mister sansen for højtid og for den anden tid og rytme eller puls, kirkeåret rummer, som til forskel fra byens og kulturens puls standser os og kalder til eftertanke og fordybelse.

Metafysisk forår

Men så skifter billedet atter. Andre nuancer kommer til syne. Det kan godt være fremmedheden er stor over for kristendommens tolkning af „det religiøse“. Mange har svært ved at forbinde den med deres eget livs erfaring. Men at det er svært betyder ikke nødvendigvis, at det helt er opgivet, som man måske skulle tro. Der spørges jo netop nu igen med stor styrke om den levende forbindelse. Den erfaring begynder at sætte sig igennem, at det i vores tilværelse, der vækker undren og rædsel, men som vi ikke har i vores magt, det kan nok fortiendes men ikke fortrænges. På et tidspunkt trænger det sig atter på og kalder på form og sprog. Det er jo netop også den erfaring, vi gør ved livets „overgange“, at uden rituallets form og sprog og andet perspektiv kan det være svært – måske endda umuligt – for et menneske at forholde sig til sig selv og sit liv og øjne en vej videre frem.

Der er allerede nogle, der er begyndt at indvarsle et „metafysisk forår“. Sekulariseringen har sekulariseret sig selv og åbnet vejen tilbage til den religiøse tydning. Så meget er der i hvert fald om det, at der aldrig som i de senere år er ble-

vet talt og skrevet så meget om det folkelige og spurgt så meget efter det, vi er fælles om som danskere. Det er et tidens tegn, at vi søger tilbage til det sted, vi kom fra, både folkeligt og religiøst.

Et karakteristisk eksempel: en råkold lørdag formiddag sidst i februar stod jeg sammen med hundredvis af andre danskere i kø i over halvanden time uden for Nationalmuseet i København for at komme ind og se den store udstilling „Viking og hvide Krist“. Her var der endelig noget, der kunne få os til at standse op i fællesskab. Udstillingen blev en succes ud over alle grænser. Og ikke sært. For netop i historien og „historierne“ er det jo, vi om noget sted kan søge, hvis vi skal finde os selv og samtidig høre det, som noget der gælder os, at Gud netop ikke er bagude i historien eller historierne, men han er levende og levendegørende gået forud for os; så det tilspidset kan siges sådan: at Gud er, at der overhovedet er en fremtid.

Hvad skal man så tro?

Men det er jo samtidig også karakteristisk, at det ikke kun er i vores egen historie, vi søger svar og holdpunkter. Det er tidens tegn, at en mangfoldighed af livstydninger – også religiøse – er blevet sat i spil og dialog med hinanden.

Hvad skal man så tro? Det, traditionen har givet os at orientere os ud fra og leve og dø på, er livet lige som sivet ud af. Og det nye tøj fra fremmede kulturer sidder ikke på os som det skal. Hvad skal vi så tro? – Det er tydeligt, at den store tvivl har let ved at bemægtige sig os og fratage os modet til overhovedet at stå inde for noget som helst.

Foto: Bruno Ehres/Billedhuset

Jeg har fået refereret en episode, der efter sigende skulle være gået for sig et sted i det vestjyske. En tyrkisk kvinde indfandt sig på det stedlige socialkontor og bad om hjælp, fordi hun blev slået og mishandlet af sin mand. Hvertil sagsbehandleren skal have bemærket, at her så han sig ude af stand til at gribe ind, for i den kultur, hun hørte til i, har manden jo faktisk en helt anden autoritet end det er tilfældet hos os. – Her er vi nået helt ud til den totale tolerances bevidstløse ydergrænse, hvor den

ene kultur kan være lige så god eller dårlig som den anden. Hvor alt er lige-gyldigt og derfor også lige-gyldigt.

Mangfoldigheden af livstydninger, der er i spil, virker øjensynligt lammende. Når vi ikke er mere velfunderede i vort eget, end tilfældet er, skaber mangfoldigheden ubesluttsomhed; den uddyber rådvildheden, rodløsheden og afmagtsfølelsen. Alle vore egne „værdier“ relativiseres og modet til kulturel og religiøs selvhævdelse, i dette ords positive betydning, undermineres, så den fare bliver overhængende, at det bliver udviklingen (med stort U: udviklingens egen iboende, men muligvis selvmordelige logik), der kommer til at styre os, og ikke os, der styrer udviklingen.

Samtalens nødvendighed

Så flimrende og mangetydigt er det billede, der tegner sig, når man forsøger at danne sig et indtryk af forholdet mellem kristendommen og vores opfattelse af os selv som folk. Billedet udgøres af en række delvise sandheder, der holder hinanden oppe og holder hinanden svævende, samtidig med, at de holder hinanden i skak.

I og for sig er det lige til, hvad opgaven i den situation går ud på. Grundtvigs udsagn virker nærmest profetisk, når han et sted bemærker: at kun i det omfang de manges enetale bliver til samtale, vil livsoplysningen lykkes. Med andre ord: er man for sig eget vedkommende overbevist om, at den livsoplysning, der er i kristendommen, rummer en sandhed, man kan leve og dø på, så må man netop i den mangfoldighed af livstydninger, der er kommet i spil i tiden sætte kristendommens historier på spil. Gå ind i samtalen med vilje til at lytte og bevæge sig, men også med mod til at stå fast og gøre et „syn“ gældende. Så vil det vise sig, hvad der er hold i. Og netop kun på den måde, gennem den levende, engagerede samtale – vil og kan det komme for en dag.

For hvad kirke og kristendom har at byde på er ikke diagnose og terapi; men et andet perspektiv på

livet – en ny horisont. Det lyder fattigt måske – men det er kun tilsyneladende. Gennem diagnose og terapi kan man måske komme af sted med at reparere på visse ubalancer i et menneskes sind eller personlighed. Men livet kan føles nok så håbløst og hjemfaldent endda. – I al afmagt – gennem historier og ritualers og bønnens og lovsangens formsprog, er evangeliet ude på at berøre os allerinderst inde – røre hjertet, så vi kan få os selv at se et helt andet sted fra. I et befriende andet perspektiv end vort eget.

Foto: Jørgen Schytte/Billedhuset

Folkelig identitet, kristendom og folkeskole

Somme blandt rigets lærde vil i disse år hævde, at folket er i opløsning: fænomenet „det danske folk“ eksisterer ikke længere – de fælles værdier er gået tabt – unge mennesker kan ikke længere finde en identitet, der er forankret i noget forudsigeligt – familien, som tidligere var tømret sammen af fælles normer og værdier, beror i dag kun på aftalerne vedr. dagen i morgen.

Sådan en brille kan nemt anlægges. Nutidens og især fremtidens vilkår kan nemt anskues som et uoverskueligt kaos, hvor det materielt frigjorte menneske ikke længere har historiske eller kulturelle bindinger udover det, der aftales som dagsordenen for morgendagen.

Imidlertid er det ikke min oplevelse, at vi i dagligdagen lever som om alt er lige gyldigt – hverken som enkeltpersoner, familier eller folk.

Traditionstab? Jo, naturligvis er meget forandret siden min barndom i de „glade tressere“. Livet i familien, i folkeskolen og i almindelighed er nok i dag mindre funderet på traditionen. Men nutidens børn (og forældre) søger stadig det forudsigelige, det fast forankrede og det tro-værdige.

De fælles værdier findes og dyrkes ligeledes endnu: Troen på, at det enkelte menneske har sin egen selvstændige værdi, er stadig en indgroet arv fra kristendommen, som trods traditionstabet er et selvfølgelig fundament for det danske folk.

Uanset at forældre har en grundlovsbestemt ret til selv at undervise sine børn, sendes så at sige alle børn i skole – og omkr. 90% sætter her deres lid til folkeskolen. Lige så stor en del af befolkningen – nemlig 90% – fastholder tillige et medlemskab af folkekirken.

Dette vidner for mig at se om en fælles forankring – en fælles folkelig identitet.

I folkeskolen ser enhver lærer det – bevidst eller ubevidst – som en selvfølgelig opgave at lære børnene at skelne mellem sandhed og løgn, at skelne mellem mit og dit, at se livet som noget værdifuldt og at lære børnene at blive bevidst på andres situation.

Folkeskolen er som institution en gesandt for den folkelige, gyldne grundregel: Vær mod andre som du ønsker andre skal være imod dig!

Såvidt jeg kender virkeligheden fra kateder og lærerværelser ses dette som et fælles etisk dannelsesideal, der har forældrenes fulde opbakning.

Samtidig er det min oplevelse, at forbløffende mange forældre gerne sender deres 3. klassesbørn til en frivillig dåbsoplæring i folkekirken, hvis ellers de tilbydes det.

Så uanset hvilke opløsningstendenser man kan finde i samfundet, ønsker det danske folk i bred almindelighed noget ganske andet: nemlig at give børnene en i kristendommen forankret ballast med ud på sejladens over de mange favne vand.

Det er en kendt sag, at folkeskolen generelt er ganske træg mht. forandring og udvikling, men just dette kan meget vel ses som et ypperligt sundhedstegn, hvor så meget andet står for fald. Mit ønske er ihvertfald, at vi i kærlighed til vore børn fortærende fortæller de gamle myter, sagn og eventyr – så vi derved indgyder børnene sindsbillede på vor nordiske sjæl, folkelig identitet og livsmod.

Dette gøres på enhver folkeskole i dag og så længe det endnu forventes vil folkeskolelæreren også have mod til det. Jeg påstår ingenlunde, at det er nemt, men viljen til at indgyde livsmod i folket er til stede.

Det vigtigste for fremtiden er blot, at der skabes ro omkring folket skole, så børn og unge kan få lov til at opleve barndom og ungdom som livsepoker med en selvstændig værdi, der er anderledes end voksenverdens jag efter kvantitet. Børn har stadig krav på den voksnes ro og vilje til at være samtalepartner – At det så kan kræve ganske mange krav og megen slagsmål at nå dertil, er en anden sag. Men er der en ydre ro omkring folkets skole, vil den indre ro fortsat være mulig.

Samtalen om erindringer, livserfaringer og udfordringer kan udmærket udfoldes i folkeskolen på basis af Grundtvigs tanker om at blive menneske for så senere måske at blive kristen.

Naivt anskuet måske? Ja, men naiv stædighed kan sommetider være som en lilje!

Højskolen og kirken

Arven fra Grundtvig

Gennem snart mange år har det været et grundtvigsk dogme, at kirke og højskole var to størrelser, der absolut intet havde med hinanden at gøre. *Højskolen er ikke kirke og kirken er ikke skole* sagde man med en sådan vægt, at man skulle tro, at ordene stammede fra profeten selv.

Sålænge dogmet var lagt i hænderne på højskolefolk, der personligt var solidt plantet i det kirkelige liv fik denne sondring ingen væsentlig betydning, ud over det, at man fik afklaret tanken og præciseret definitionerne. Dertil kom, at sondringen var med til at skabe forståelse for det grundtvigske frisind: man kunne give frihed til Loke såvel som til Tor – for man vidste, at man havde den lange ende af det ideologiske tov.

Anderledes kom det til at se ud, efterhånden som en ny generation rykkede ind i højskolen – en generation uden personlig forankring i den kirkelige tradition. Det betød, at faget kristendomskundskab flere og flere steder gled ud til fordel for andre emner som f.eks. religion, livsanskuelse og endnu fjernere kan man i dag se i selv ansete højskolars programmer, at man har taget emner som f.eks. yoga, orientalsk meditation, okultisme og andre nyreligiøse fænomener op. Og man gør det vel at mærke ikke for at stille disse emner under kristendommens prøve, men snarere ud fra en holdningsløs pluralisme, hvor alt, hvad der skaffer elever er værd at arbejde med.

Friheden er blevet til profit – og holdningen er blevet til pluralisme. Derfor er der da også noget tankevækkende i den titel, man for nogle år siden gav en konference for grundtvigske højskolefolk: Det pinlige med Vorherre! Hvor højskolen løses fra kirken og dens gudstjeneste bliver det pinligt med Vorherre.

Det kan i den forbindelse være gavnligt at mindes gamle professor Region Prenter, som i sin tid mindede os studenter om, at tolerance ikke betyder, at alt er lige godt – tolerance betyder at være så rodfæstet i det, jeg oplever som sandheden, så jeg tør lytte til mennesker med andre holdninger end mine.

Når jeg indleder med dette, er det for at pege på, at efter min mening har det omtalte dogme været skæbnesvangert for højskolen – og dermed også for såvel kirken som vort folk. Man har mistet en væsentlig dimension i selve Grundtvigs fundament, som også var et fundament under hans højskoletanker.

P.C. Skovgaard: N.F.S. Grundtvig.
Frederiksborg Museet.

Romantikken og idealismen

Grundtvig havde sit gennembrud i de første årtier af det 19. århundrede. Det var en tid, der folkeligt var præget af stor depression. 1801 havde man været ude i Slaget på Rheden, og 1807 kom englænderne tilbage og udsatte København for verdens første civilbombardement. Så kom Statsbankerotten i 1813 og året efter Wienerkongressen, der bestemte, at Danmark skulle opgive rigsfællesskabet med Norge. Når alle disse ulykker ramlede ned over Danmark, så var det ifølge Grundtvigs mening, fordi danskerne havde opgivet deres første kærlighed, kristendommen, og erstattet den med en ny religion: deres egen forstand (rationalismen). Centrale skrifter af Grundtvig fra denne periode viser den styrke, han kæmpede med rationalismen på.

Men ikke kun Grundtvig kæmpede imod rationalismen. Den nye tyske, idealistiske filosofi, som lige efter århundredskiftet kom til Danmark – især takket være Grundtvigs fætter, Henrik Steffens – stod i den samme kamp, og fik efterhånden stor udbredelse i Danmark under navnet romantikken.

Romantikens grundlag er den klassiske filosofiske idealisme, der skelner mellem idéens verden og den materielle verden. Idéens verden er den rene, ubesmittede – derfor er den fjern i rum og tid. Idealet blev det eksotiske – såvel den antikke oldtid som den nordiske oldtid. Jo længere borte fra ens

eget sted, fra de depressive besværligheder, man netop stod i – jo bedre. Derfor var vikingetiden et ideal, for de gamle vikinger blev ikke bombarderet af englænderne, men de erobrede selv England.

Den materielle verden var til gengæld den verden, man boede i her og nu med alle de problemer, som man var ved at kvæles under. Den var det godt at komme væk fra, og romantikken får da også en karakter af escapisme – virkelighedsflugt.

Grundtvig var med til Steffens store forelæsninger, hvor han introducerede romantikken i Danmark. Og Grundtvig blev om nogen tolkeren af både den nordiske mytologi og historie. Men Grundtvig blev aldrig idealist! Tværtimod. For Grundtvig blev det mere og mere en forudsætning for forståelsen af menneskelivet, at man forstod det som en helhed. Mennesket er ikke kun noget materielt, der engang i himlen bliver ideelt – og mennesket er heller ikke kun et åndeligt fænomen uden sammenhæng med den materielle verden. Mennesket er et guddommeligt eksperiment af stov og ånd, som han yndede at sige det. Eller sagt på en anden måde: Grundtvig blev realist!

Realismen siger, at man kan ikke sige noget om den materielle verden uafhængigt af den ideelle verden – og man kan ikke sige mere om idéens verden, end hvad der er givet os spor i den materielle verden. For Grundtvig blev denne realisme udtrykt i kristendommen – ikke mindst i trosbekendelsens fastholden mennesket på enheden i de tre led, treenigheden mellem Gud som Skaberen, Gud som Frelseren, Gud som Ånden, der skaber troen og troslivet.

Grundtvigs realistiske menneskesyn

I Grundtvigs forståelse af realismen lå hans helhedssyn. For ham var det umuligt at forstå mennesket udenom skabelsen – men samtidig også umuligt at forstå mennesket udenom syndefaldet og derfor frelsens nødvendighed. Derfor kan Grundtvig ikke skrive en

fædrelandssang, uden at blande Vorherre ind i det, hvilket man bl.a. kan se i en sang som f.eks. nr. 155 i Højskolesangbogen: Kærligheden til fædrelandet. Her kan Grundtvig ikke formulere sig om, hvad det vil sige at være dansk, uden at han må knytte til ved en række bibelske begreber – sangen vrir af bibelcitater. Men Grundtvig kan lige så lidt skrive en Helligåndssalme uden at udtrykke sin kærlighed til fædrelandet, som vi kan se det f.eks. i nr. 77 i Højskolesangbogen: I al sin glans nu stråler solen. Hvordan skal Grundtvig udtrykke det himmelske Jerusalem på jord – Paradisets forgård – uden at henvise til det kendte: den danske natur med pinseliljer, bøgeskove og fresskovens nattergale?

I realismen ligger Grundtvigs frisyne gemt. Fordi Grundtvig er så overbevist om sandheden i kristendommen, kan han være storsindet nok til at give plads for anderledes tænkende. I denne overbevisning kan han give plads for Loke såvel som for Tor – for han ved nok, hvor han vil hen.

Kirkelig højskole i dag

Det er denne arv, vi knytter til ved, når vi her i Løgumkloster laver en højskole, der ikke vil acceptere, hverken den idealistiske forestilling om højskolen som en missionsstation, hvor det er formålet at omvende eleverne til lærernes meninger og tro, eller dogmet om, at højskolen og kirken ikke har noget med hinanden at gøre. Vi ønsker at drive højskole på realismens præmisser, der betyder, at vi står i mødestedet mellem elevernes behov og lærerens formåen. Hverken elevernes behov eller lærernes formåen har prioritet i højskolen – men hvor de to linier skærer hinanden, der opstår der højskole, en dialog mellem lige parter, der ikke skal omvende hinanden, men alligevel vil hinanden noget i samtalen.

Man kan også sige det på en anden måde. Det at drive en kirkelig højskole i dag betyder ikke, at vi skal lave en højskole for kirkelige mennesker, men at vi skal lave et

mødested for mennesker, hvor man oplever livet i sin helhed mellem det skabte og det frelste.

Det kan man gøre på forskellige måder. Vi har i Løgumkloster valgt at gøre det ved at præsentere en række teologiske fag, hvor vi på lægfolksniveau underviser i bibelkundskab, tekstlæsning (f.eks. Bjergprædikenen, 1. Johannes Brev, Underfortællingerne, Skabelsen), kirkehistorie, etik, sjælesorg og religionspædagogik. Disse fag står blandt en lang række andre, og eleven kan frit sammensætte sit eget skema ud fra ønsker og interesser. Derfor er det en vigtig side af skolen, at dens lærere står inde for den holdning, som er skolens fundament. Det betyder, at uden at man ensidigt manipulerer undervisningen i filosofi, psykologi, litteratur eller kunsthistorie, så vil man i disse fag møde lærere, for hvem kristendommen er deres personlige ståsted og erfaringsverden, hvorfor det vil være naturligt at inddrage denne erfaringsverden i undervisningen. Desuden indgår et liturgisk liv med morgensang og aftensang i skolens daglige rytme, hvor eleverne er velkomne, men ikke påtvungne til at deltage. Endelig er det naturligt for os at fastholde en respekt for måltidet som et helligt sted i mødet mellem mennesker. Derfor lægger vi vægt på, at alle deltager samtidigt i måltidet (ikke cafeteria system), vi starter med et bordvers (bøn), og vi slutter med at ønske hinanden velbekomme.

Hvad er vores religiøse situation?

religionshistorien er det moderne at tale om rites de passage, der betyder overgangsriter i den betydning, at der skal en religion til at varetage overgange fra de forskellige livsaldre. Det vil sige, at der skal en rite til, når mennesket bliver født, når mennesket når puberteten. Der skal også en rite til, når mennesket skal indgå i ægteskabet og endelig skal der en rite til, når mennesket dør.

Disse fire centrale riter har vi kendt til længe. Populært bruger vi betegnelsen „fire-hjuls kristne“ om de mennesker, der kommer til kirken netop de fire gange og hver gang kommer på fire hjul: Først i en barnevogn, dernæst i en taxa, dernæst i en bryllupskaret og endelig til sidst i en ligvogn. Det er en lidt mere makaber måde at sige det på. Men det er helt klart, at de fire

overgangsriter findes i en hvilken som helst folkelig sammenhæng.

Spørgsmålet er imidlertid, hvem der skal varetage disse fire riter. Hvis ikke kirken gør det, så er der andre der gør det. I en sidebemærkning kan jeg nævne, at i Japan står Shintoismen for fødsels- og pubertetsriterne og traditionelt er det Buddismen, der varetager begravelsesriterne, fordi Shintoismen vil blive forurenede af at omgås med de døde. I de sidste årtier har kirken i et stort omfang overtaget bryllupsriterne, for der er ingen, der kan holde bryllupper som de kristne!

Anskuet udfra disse fire rites de passage er Danmark et meget kristent folk, for kirken varetager en stor del af disse fire riter. For begravelsernes procentdel er den næsten 100. Dertil kommer et voksende antal bryllupper, og konfir-

mationsprocenten er heller ikke voldsomt beskadiget på landsbasis, ligesom dåbsprocenten også er ved at gå op ad igen. Mange vil måske kalde det for vanekristendom, men det er jo heller ikke det værste, man har. Det er selvfølgelig heller ikke det eneste, man har. Vurderes en kirkes eller en religions status kun efter rites de passage, så får man et meget snævert og forkert billede af dennes betydning og udbredelse. I Japan hvor kirken kun varetager en meget beskeden del af disse ritualer og medlemsskabsmæssigt tæller under en procent af befolkningen, viser det sig f.eks. i talrige statistiske undersøgelser, at der er en stor procentdel af mennesker, der fortrækker at kalde sig kristne, uanset at de ikke er døbt og ikke hører til en menighed. Denne enkeltmands kristendom når meget langt ud.

I Danmark kan man spejlvende billedet og sige, at folkekirken stort set har alle de ritualer, der holder mennesker fast i deres livsforløb. Men hvem varetager så enkeltmands religiøsitet? Her er der sket noget meget vigtigt i de sidste årtier, fordi de nyreligiøse bevægelser i et stort omfang i dag bliver accepteret af disse mennesker som udtryk for deres enkeltmands kristendom. De allerfleste ville ikke drømme om at melde sig ud af ritual-religionen altså folkekirken på grund af denne omstændighed. Selvfølgelig er der nogle, der gør det, men de fleste vil tvært-

imod bruge ritual-tilhørigheden, medlemsskabet af folkekirken som en slags garanti for deres enkelt-mands religiøsitet. Lidt provokerende kan man sige, at dette medlemsskab på en måde gør deres nyreligiøse tilhørsforhold til en acceptabel og respektabel sag.

Vi er derfor kommet i en mærkelig modsigelsesfuld situation. Der til kommer yderligere, at der er en hel del mennesker, der religiøst set er ignoranter eller religiøse analfabeter, som ikke forbinder noget med de ritualer, som de rutinemæssigt gennemfører, eller måske endda har meldt sig ud af. Denne sækulariserede gruppe vil ganske vist ikke uden videre kalde sig ateister. Det har Lektor i religionssociologi Ole Riis, Århus universitet påvist i den store europæiske værdiundersøgelse (se „Danskernes Værdier“ af Ole Riis og Peter Gundelach, 1992). Det viser sig nemlig i Europa og også i Danmark, at egentlige ateister er der meget få af. Mennesker har en eller anden fornemmelse af, at der er et eller andet ikke navngivet, der fungerer som en slags basis eller grobund for menneskelivet. Der er mere mellem himmel og jord, som man siger. Og det siger sækulariserede mennesker faktisk også. Ofte er det dem, der er mest overtroiske, fordi de prøver at erstatte deres religiøse tomrum ved hjælp af forskellig hokus pokus. „Når troen går ud, kommer overtroen ind“ som dr.theol Johs. Aagaard har sagt det. Overtro er ikke, som man måske

skulle tro, mere end tro, men det er faktisk mindre end tro. Når troen går ud, så er man parat til at tro på hvad som helst.

Det religiøse billede suppleres yderligere af de virkelige aktiviteter, nemlig de professionelle nyreligiøse, der har stillet sig udenfor både det folkelige og det kirkelige fællesskab. De kører en aktiv missionsvirksomhed for deres guru eller mester og repræsenterer i ordets egentlige forstand sektfænomenet, idet man må definere en sekt i forhold til den kirke eller en etableret klassisk religion. En sekt udgøres af en gruppe mennesker, der som f.eks. Jehovas Vidner eller Mormonerne helt afskærer sig fra de traditionelle folkelige og religiøse traditioner. Mest markant er netop Jehovas Vidner, der nægter børnene mulighed for at deltage i fest-religiøsitet af en hvilken som helst art. Her er der en fuldstændig tilbagetrækning fra det offentlige ud i en privat og individualistisk kristendom af sekterisk karakter.

Danskernes religiøse situation er derfor på mange måder stærkere og mere udtryksfuld end den tidligere har været. Karakteristisk for vor tids religiøsitet er, at mange opfatter de religiøse forhold som en privat sag, der ikke kommer fællesskabet ved. Sådan er det også for mange kristne. Men kan en religion overleve ved at være en privat sag? I sidste ende vil ritualer og traditioner gå tabt, fordi der ikke er noget at videregive til kommende generationer. Modsat forsøger de nye religiøse bevægelser at udfylde menneskers længsel efter et religiøst fællesskab, men som oftest er nye religiøse bevægelseres trosstruktur en stærk individuel sag, der handler om min egen udvikling og frelse. Der er altså ikke tale om et ægte fællesskab, men snarere et fællesskab, man kan karakterisere som et pseudo-fællesskab, der ofte er autoritært styret (se Dialogcentrets medlemsblad Den Nye Dialog nr. 52 om „politik og religion“, der udkommer i maj 93).

Danmark – et religiøst supermarked?

I efteråret 1992 foretog opinionsinstituttet SONAR for JyllandsPosten (29.10.92) en undersøgelse over folks interesser for astrologi, clairvoyance, meditation og lignende fænomener. Undersøgelsen viste, at omkring en fjerdedel af den danske befolkning i dag mener, at det okkulte har en sandhed i sig. Ja, at mange bruger disse fænomener. SONAR-undersøgelsen bygger på et repræsentativt udsnit af befolkningen. 1326 har deltaget i undersøgelsen – alle over 17 år.

Personerne blev spurgt om deres holdning til 10 udvalgte områder inden for den alternative viden og det okkulte. Og besvarelsene afslører altså, at hver fjerde tror på eller accepterer alle disse områder, mens hver anden tror på mindst ét af dem.

Det er yoga, meditation og grafologi, som de fleste tror på eller accepterer.

Iflg. JyllandsPosten og SONAR er det imidlertid et spring fra tro på det alternative til egentlig brug, idet det kun er ca. 4 pct. der er aktive brugere. Men ser vi blot på yoga – peger undersøgelsen på, at omkring 80.000 personer er aktive – og 440.000 har prøvet – mens drømmetydning og meditation bruges af omkring 40.000, og i alt fald 300.000 har prøvet.

Hvad er Deres holdning til hver af disse områder indenfor den alternative viden?

Tal i procent	Accepterer/ Tror på	Måske/ Tør ikke afvise	Tror jeg ikke på	Ved ikke/ uoplyst	Ialt
Astrologi	19	33	40	8	100
Auralæsning	7	26	56	11	100
Clairvoyance	13	32	45	10	100
Drømmetydning	17	33	39	11	100
Grafologi	23	35	31	11	100
Kiromanti	7	29	53	11	100
Meditation	24	31	35	10	100
Reinkarnation	8	26	57	9	100
Telepati	16	31	43	10	100
Yoga	28	28	28	16	100

Er der nogen områder indenfor den alternative viden, De for tiden dyrker aktivt (går til), tidligere har prøvet eller læst eller hørt om?

Tal i procent	Går jeg til for tiden	Har jeg prøvet	Har jeg læst om	Har jeg set i TV	Interesserer mig ikke	Ialt
Astrologi	1	7	32	24	45	100
Auralæsning	0	3	18	12	70	100
Clairvoyance	0	1	21	13	68	100
Drømmetydning	1	4	27	12	59	100
Grafologi	-	3	25	14	62	100
Kiromanti	0	3	17	9	73	100
Meditation	1	8	21	15	60	100
Reinkarnation	0	1	16	9	77	100
Telepati	0	5	22	15	62	100
Yoga	2	11	20	12	59	100
Total	4	25	52	43	34	158

Menneske først

Den personlige identitet er blevet et problem, måske fordi de gamle og traditionelle sociale strukturer som især familien ikke længere kan give den enkelte en meningsfuld plads og funktion. Det grundtvigske kernebegreb: „Menneske først“ handler netop om, at det er en skoleopgave at give menneskets dets identitet og værdi tilbage. Det hedder også „livsoplysning“.

Redaktør Ejvind Larsen har forsøgt at indkredse, hvad der ligger i ordet „livsoplysning“ ved at stille en dobbelt-front op. Livsoplysningen står både overfor den åndeløse natur og den naturløse ånd, siger han. Livsoplysningen drejer sig nemlig om det hele menneske og står imod opsplitningen af mennesket, adskillelsen mellem ånd og krop.

Den åndløse naturalisme det er teknokraternes og naturvidenskabernes forsøg på at reducere mennesket til en ting. Det er alle former for totalitære livstydninger og ideologier. Livsoplysningen er oplysningen om, at mennesket er et frit væsen. Det er hvad det opdager, når det kaster sig ind i kampen mod det onde, bliver deltager i livet, vælger side i livet. For livet er modsætningsfyldt. De går igen og igen i Grundtvigs skoletanker:

„Der er sex Ord Par, altsaa tre Par ord, som man finder i ethvert Tungemaal, som skal due til at oplyse Menneskelivet heelt og holdent som det er, og som Erfaringen har lært os, og som skal bestandig bedre lære os at kiende det, og disse tre Par ord er „lys og Mørke“ saa „Liv og Død“ og endelig „Sandhed og Løgn“. Disse tre Par Ord, seer vi strax ligner slet ikke hvad vi kalder Ægte-Par, uden forsaavidt at der, desværre ogsaa hos os findes endeel saakaldte Ægte par, der lever sammen som Hunde og Katte“.

Livsoplysningens mål er at vække mennesket fra et fremmedgjort, passivt tilskuerliv gennem mødet med andre mennesker, gennem grænsesprængende oplevelser og udfordringer. Og herved vinder mennesket netop sin identitet. Den naturløse åndelighed opstår

når okkultismen breder sig og snakken går om sjælevandring, lære og andre sager. Grundtvigs svar er her klar, da mennesket for ham at se netop er en syntese af ånd og stov. Dvs. at mennesket er en helhed, lever i tiden og er et historisk og enestående og værdifuldt væsen, et singulært individ. Men når sammenhængen mellem ånd og krop forsvinder så forsvinder også livets alvor og engangskarakter. Og religion bliver til opium for folket, sådan som vi ser det i den nye religiøsitet, hvor det stadig drejer sig om den gamle treklang af Gud, dyd og udødelighed, men nu udbygget til en kompliceret teori om sammenhæng mellem kosmos og den enkelte, mellem stjernernes stilling og den enkeltes livsforløb. Og dyden er blevet til karmalærens filosofi, hvor alt har sin årsag, hvorfor mennesket må leve i harmoni med altets kræfter. Endelig har den gamle tro på udødeligheden fået sin særlige udformning i reinkarnationsforestillinger. Dette forsøg på at frigøre sig fra kropsligheden har selvfølgelig rødder tilbage til antikken, men det er vel at mærke inspirationen fra hinduismen og buddhismen, som er fusioneret med den europæiske evolutionslære, der er blevet til en mere og mere påtrængende livstolkning. Vi vil være frie fra kropsligheden, døden – dvs. fra valget og ansvaret. Men der er nu en gang forskel på frigørelse i naturen og frigørelse fra naturen – og der er forskel på at stræbe efter frihed i historien og at ville frigøre sig fra historien, dvs. hæve sig over alle bindinger og sammenhænge. Jeg tror, at hele dette forsøg på at være fri dækker over en udbredt følelse af magtesløshed og manglende evne til at orientere sig, et tab af følelse af at der er noget absolut, der gælder, at tilværelsen har et dyb og en mening.

K.E. Løgstrup taler om „indfældetheden“. Vi er – siger han – som mennesker indfældet i natur og historie, historie og sprog. Og af denne indfældethed udspringer de livskilder, som alene gør det muligt at tage kampen op mod en ud-

vikling, som truer med at lamme os og gøre os afmægtige. Det er livsoplysningens opgave at pege på, at der er dyb og uomgængelig sammenhæng mellem menneskets frihed og afhængighed.

Danskhed og norskdom

Tor Johan Grebo citerer en norsk katolsk præst for, at nordmændene tror for stærkt på for lidt, fordi folkelighed og kristendom er så godt som adskilt i Norge. Omvendt synes det, at danskerne tror for lidt på for meget, fordi kristendom og folkelighed er smeltet sammen til en lind grød af snusfornuftig hvermandsfilosofi. I hvert fald forstår man ikke kristendommen i Danmark, hvis man ikke forstår dansk folkeligheds egenart. Piet Hein, der kender begge folk, profilerer forskellen mellem nordmænd og danskere således:

Til antropologiske forskere i det inden- og udenlandske kaster jeg hermed en handske: jeg påstår, at Nordmænd er norskere end nogen Danske er danske.

Hvad vi er som danskere, er vi „på det jævne“. Vi behøver slet ikke anstrenge os for at tage til takke med „slette og grøn høj i nord.“

... Hvor man i Norge nøje må vide, hvilken dal og trosretning man hører til i, er det alt nok i Danmark, at vi bor i landet og er kristne på en eller anden måde. På baggrund af arbejdet med det nye fire bind stærke værk om „Dansk Identitets-historie“ udtrykker Flemming Lundgreen-Nielsen det på følgende måde:

„Nogle af dansk åndslivs største navne, Grundtvig, Kierkegaard, H.C. Andersen, var udanske i deres idealisme, lidenskab, følsomhed – og vidste det selv, bemærkede det i deres skrifter. Men de forstod alle på dansk vis at dæmpe sig ned og således gøre sig tilgængelige for deres landsmænd. At være dansk er at deltage i en livslang sammen-sværgelse, et spil med skjulte regler, at sige ting på flere niveauer uden at røbe sig ligeud, men med viden om, at modtageren – med-danskeren – nok forstår. Ikke for intet foretrak Kierkegaard den indirekte meddelelsesform, og heltene i nyere dansk litteratur omfatter mest fantaster, løgnere, drømmere, med force i indre liv mere end ydre dåd“.

Skal denne særlige danske selvrealisering gennem beherskelse af underdrivelsens kunst sættes på litterær formel, tyer Lundgreen-Nielsen til en replik i H.C. Andersens eventyr „Laserne“, hvor en dansk las skal karakterisere sig selv over for en selvbevidst norsk kollega:

„Jeg kender mig selv, og som jer ere alle vore Laser, vi ere saa godmodige, saa beskedne, vi troe for Lidet om os selv, og det vinder man rigtignok ikke Noget ved, men jeg kan saa godt lide det, jeg finder det saa yndigt! Forresten kan jeg forsikre Dem, kjender jeg tilfulde min egen Bonitet, men jeg taler ikke om den, saadan Feil skal ingen kunne beskylde mig for. Jeg er blød og bøielig, taaler alt, misunder Ingen, taler godt om Alle, uagtet der ikke er meget Godt at sige om de fleste Andre, men lad dem om det! Jeg gjør nu altid Grin af det, for jeg er saa begavet!“

Det grundtvigske udsagn „menneske først og kristen så“ indebærer bl.a., at som vi er folk, således skulle vi blive og forblive kristne. Som folk glider vi af i forhold til de fælles udtryksformer og i det hele taget den følelsesmæssige udfoldelse. Lever vi folkeligt uden fælles engagement forankret i en vedkendt fælles identitet, er det ikke underligt, at vi kristeligt er blevet Nikodemus'ere, der i bedste fald kommer til Jesus om natten – og i så fald udenom kirken, for om natten og på andre upassende tidspunkter er kirken lukket.

Den norskfødte selvmordsforsker Unni Bille-Brahe siger i anledning af den danske Vesteuropa-rekord med ca. 1500 årlige selvmord, at forskellen mellem Danmark og Norge på dette punkt hænger sammen med, at „nordmænd har en langt mere praktisk opfattelse af kirkens rolle blandt mennesker. Man føler sig forpligtet på hinanden og er ikke bange for at tage et medansvar“ (Kristeligt Dagblad 4.3.89). Såvel kirken som folket er mere „kirkeligt“ i betydningen fællesskabs- og ritualorienteret i Norge end i Danmark. I 1930'erne og endnu i 1950'erne var der et folkeligt alternativ i Danmark, når man ikke ønskede kirkelig konfirmation, nemlig arrangementerne i Foreningen for borgerlig konfirmation, der – med Stauning som festtaler – kulminerede med konfirmationen af 1200 unge i 1934.

Alternativet for de 15-20 % af de unge, der ikke bliver kirkeligt konfirmeret i Danmark i dag, er en ekstra privat familiefest eller den første tur til Mallorca. I Norge derimod samler Human-Etik's Forbund op mod 10 % af de unge til ungdomsfester med stærk vægt på etisk ansvar i forhold til miljø, fred etc. Det samme forbund har i Norge regelmæssigt kørt kampanjer for udmeldelse af folkekirken, mens der i Danmark praktisk talt ingen alternativer er til folkekirken, når det gælder fælles rituelle udtryksformer. Derfor har der heller aldrig været noget folkeligt grundlag for en udmeldelsesbevægelse i Danmark. Situationen i Danmark er den, at ingen træder til, hvor folkekirken mister fodfæste. Det har derfor også i fuld alvor været foreslået, at folkekirken burde medvirke til at udarbejde et bæredygtigt ritual for ikke-kirkelig begravelse.

Sådan kan det også gøres

Mc Gee og mig – et nyt materiale

„McGee filmene har lige, hvad der skal til for at være gode film!“ sådan udtaler Kenneth i 4. kl. og får straks opbakning fra resten af klassen. „De er gode, spændende og sjove.“

Efter mange positive ytringer om filmenes kvalitet og underholdningsværdi kommer det også frem, at 4. kl. har lært noget gennem filmene. På spørgsmålet om de ikke kunne have lært det samme gennem almindelig undervisning, svares prompte „Jo, måske, men det ville være meget kedeligt“

God underholdning og god undervisning

Mc Gee filmene (4 i alt) og det medfølgende arbejds materiale er netop god underholdning og god undervisning – og det er en frugtbar kombination.

Filmene handler om en dreng, Nick, på 11-12 år og hans tegneseriefigur, Mc Gee. Igennem nogle aktuelle hverdagsoplevelser berøres i hver film et bibelsk tema. Temaerne omhandler praktisk kristenliv i hverdagen, kristen etik. F.eks. vi

– et par eksempler på undervisningsforløb i kristendomsundervisning

ser en af filmene, hvad lignelsen om den barmhjertige samaritaner kan have med en 11årig drengs skolehverdag at gøre. Andre temaer: At tale sandt, forholdet til forældre, tryghed og tillid til Gud. Én film behandler også temaet påvirkning – at man påvirkes af det, man ser i f.eks. en dårlig film, og at det er vigtigt at lade sig påvirke af det, som er sandt og godt.

Umiddelbart betragtet kan man synes, det hele drejer sig om gold morallære, hvilket undervisning i kristen etik også altid vil stå i fare for at blive.

Imidlertid tages der i materialet højde for denne fare ved at der ved hvert tema gøres opmærksom på, at det er Guds kærlighed til os, hans handlen med og for os, der er kilden til og udgangspunktet for kristen etik.

Mc Gee og mig i 4. klasse på Jakobsskolen

Linda Pedersen, Jakobsskolen, har over nogle uger arbejdet med McGee materialet i sin 4. klasse i kristendomstimerne.

„Vi brugte god tid forud for hver film til at gennemarbejde filmens emne og Bibelstof. Her gjorde vi brug af arbejds materialet, som rummer forslag til aktiviteter, der fra forskellige indfaldsvinkler og med forskellige undervisningsmetoder berører emnet.“

Det, vi fik mest ud af, var forskellige situationsspil og samtaler

i klassen. Emnerne blev her virkelig aktuelle og vedkommende. Film og emner rammer plet mhp. aldersgruppen og dens interesser. Eleverne var betagede af McGee og mig.“

„Det var gavnligt at fokusere på kristentroens konsekvenser på det mellem-menneskelige plan, i en helt almindelig hverdag. Ofte taler vi nok meget om forholdet Gud-mennesker og har brug for også at få den anden del af helheden med.“

Mc Gee og mig er en amerikansk udgivelse fra Tyndale House Publishers. Det er oversat til dansk og bearbejdet. Det danske materiale består af: 4 film med tilhørende arbejds materiale (inkl. plakater og klistermærker) og 2 bøger (bøger-

ne bag to af filmene). Dansk udgiver er Felix Film.

Selvfølge har materialet også visse svagheder, men dem kan den enkelte lærer selv udligne. Materialet er netop lavet sådan, at man kan rette undervisnings-forløbet til, så det passer ind i den pågældende situation.

Når vi har købt materialet og bruger det på Jakobsskolen, er det fordi, vi mener, det kan være en hjælp til at nå noget af det, som er vort mål: At lære børnene, at kristendommen er noget, som har betydning i hverdagen, noget levende – ikke blot historie og teori.

Hvad betyder påskens begivenheder for os?

Kristendomsundervisning i 5. kl. – der skal undervises i påskens begivenheder, siger planen. Jamen, det kender de jo, det har de jo hørt om på andre klassetrin og måske i kirke og kirkeligt børnearbejde. Hvad gør man? Hvordan gøre emnet spændende og aktuelt – relevant?

Sådan stod jeg for en måneds tid siden. Jeg fik imidlertid efterhånden arbejdet mig frem til et undervisningsforløb, som jeg selv har været glad for, og som har givet „min“ 5. kl. noget nyt at tænke over om en gammel sag.

En samling tekster

„Suser min lind, synger min nattergal“ (Astrid Lindgren), „Verdens dejligste rose“ (H.C. Andersen), „Forår og forårsskrig“ i Ronja Røverdatter af A. Lindgren (bo-

gens afslutning), Romerbrevet 5,6; 1. Korinthierbrev 15,16-21; „Hil dig frelser og forsoner“ Arnulf af Louvain/Grundtvig, „Jesus lever graven brast“ Nordal Brun, „Tom er graven“ Magareta Melin.

På baggrund af disse tekster talte vi om påskens indhold og relevans for os.

Det første eventyr blev genfortalt og vi læste slutningen sammen. Herefter talte vi om, hvad der var af påske i eventyret – hvilke ligheder med og hvilke forskelle er der til det kristne påskebudskab. Det er for mig at se vigtigt, at vi også får forskellene med. Derved tydeliggøres indholdet af den kristne påske. Malion ofrer sig for fattiglemmerne. Kristus ofres i kærlighed til fjender og ugudelige. Denne forskel understregedes med læsning af Rom. 5,6.

„Hil dig frelser og forsoner“ blev sunget (ønske fra eleverne!) og derefter „oversat“/gennemgået vers for vers. Salmen var i forvejen populær blandt eleverne, men som en af dem udtrykte det: „Der er aldrig nogen, der har fortalt os, hvad det, vi synger, betyder“.

Salmen dannede en god overgang til opstandelsestemaet.

Dette tema blev slået an med den fantastiske afslutning på Ronja Røverdatter: Forår i skoven!

Under dette tema talte vi om, hvad Jesu opstandelse betyder for vort menneskelig og inddrog også 1. Kor. 15.

Selvom vore liv visner og forgår som blomsten, er der ved Jesu op-

standelse givet håb om et liv, som ikke forgår – et liv sammen med Gud altid i en verden „så ny som den første dag på jorden“. Det håb lyser op i vort liv og giver dyb sammenhæng.

Jeg synes, det har været spændende at arbejde såvel med metoden som indholdet i dette forløb. Vi har jo mange elever, som kommer fra kirkevante hjem, og har derfor en særlig udfordring i at præsentere stoffet fra en lidt anden vinkel. Eleverne fra de ikke-kirkevante hjem kan imidlertid have lige så stort udbytte af undervisningen. Ihvertfald, når vi er i 5. kl. og må forvente, at påskens begivenheder er gennemgået tidligere.

Eleverne står på en måde mere lige i et sådant forløb.

*Ellen H. Mikkelsen,
timelærer i kristendom
på Jakobsskolen, Århus.*

materialer

Bøger og

Mary Batchelor:
Historien om Jesus,
gendigtet af Lars Tjalve

191 sider i farver kr. 198
Forlaget Hovedland.

Igen har vi fået en bibel-historie i rækken af dem vi kender med Morten Pontippidan, Anne Sofie Seidelin, Cecil Bødker, Ebbe Kløvedal Reich som fortællere. Mary Batchelors fortælling holder sig udelukkende til de 4 evangelier. Det er en Jesusfortælling, der på én gang er tæt på evangeli-erne og samtidig får det hele med. Det giver en sammenhængende fortælling, hvor Jesus anbringes i sit historiske miljø. Der gøres i bogen meget ud af at give historiske informationer, som dog ikke forhindrer, at vi oplever fortællingens personer som virkelige, levende mennesker.

Ubesværet og helt af sig selv får vi igennem fortællingen en grundig viden om samtidige forhold. F.eks. får vi hurtigt og nemt en indføring i det israelitiske landbrug på denne tid. Olivenhøsten, såning af korn, plukning og presning af druer, høst og tærskning osv., levende og smukt illustreret. Vi får en oversigt over templets indretning, så vi bliver helt klar over, hvor vekselererne

opholdt sig og hvor en-ken lagde sin mønt i offerblokken.

"Fortællingen om Jesus" har mange anvendelsesmuligheder. Den er vel først og fremmest en højt-læsningsbog, men selvfølgelig også ment til selvlæsning for de største børn. Til de helt små kan de mange fine illustrationer bruges som udgangspunkt for en samtale med de mindre om den verden, som Jesus færdedes i.

Jeg mener også, at bogen lige så vel kan bruges i det kirkelige arbejde, i hjemmet som i skolens kristendomsundervisning. Bogen er endelig smukt tilrettelagt med de farvelagte illustrationer, som aldrig bliver til glansbilleder, men skærper lysten til at læse. Det er en utroligt vellykket bog.

HN

Kaj Mogensen:
Gavebog til
konfirmanden.

Nyt Nordisk Forlag
Arnold Busck. 62 sider

For få år siden skrev Kaj Mogensen et konfirmationsmateriale Tro, håb og kærlighed med en konfirmandens bog, samt undervisningsvejledninger. Gavebog til konfirmanden slutter sig tydeligt til materialet. Bogen er selvfølgelig ment som en erindring om selve konfirmationsdagen, men også om den forberedelse der gik forud. Derfor er der afsat plads til, at konfirmanden indskriver sin fødsel og dåbsdato, lidt om konfirmationsforberedelsen, konfirmationen med hvad der blev sagt i kirken, festen derhjemme mv. Men gavebogens egentlige indhold er en

række sange og fortællinger, samt fine billeder – ikke mindst fra kunstens verden, der tolker med på selve konfirmationsindhold og mening.

Både sangene og historierne er nye. Inge Hertz Aarestrup har leveret en god del af sangene, som kan synges efter kendte melodier. De kan udmærket bruges som festsange på selve dagen. Kaj Mogensen har selv nogle få prædikener og en tale ved en konfirmationsfest i gavebogen.

Det er alt i alt en smuk bog, som hermed anbefales til gavebordet.

HN

Kirkens UNDERVISNING

TIDSSKRIFT FOR MEDARBEJDERE 2/93

- et tidsskrift til medarbejdere om alle former for kirkelig undervisning i teori og praksis.
- inspiration til børne- og familie arbejdet.
- undervisningsmodeller til kirkeårets tekster og centrale kristne temaer.
- forslag til andagter og gudstjenester.
- omtale og anmeldelse af nye undervisningsmaterialer m.m.

UDGIVET AF EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke, som er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning.

MEDLEMMER AF EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF/FPF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM/KFUK i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Kristelig forældre- og lærerforening. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af Indre Missions skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

REDAKTION

Henning Nørhøj (ansv.), Eberhard Harbsmeier, Finn Dyrhagen, Anne Grethe Guldager, Nina Tange Kristensen, Helle Krogh Madsen, Jens Chr. Bach Iversen, Jens Kristian Krarup, Lars Tjalve, Anne Sandemand Schrøder og Mette Geil.

ABONNEMENT

Årsabonnement (4 numre) kr. 100,-. Løssalg kr. 30,-
Giro 8 05 53 51.

HENVENDELSE

Adresseændringer bedes meddelt Avispostkontoret. Husk ved alle henvendelser at opgive abonnementsnummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 31 24 92 50 (kl. 10-16)

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendomsundervisning.

- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Sats og layout: Kim Pedersen

Tryk: Specialtrykkeriet Viborg

NYHED

En håndbog, der i mindre artikler giver et signalment af den religionspædagogiske praksis i Danmark.

Hvilke problemer kæmpes der med? Hvilke temaer tages op, og hvilke overvejelser ligger der bag?

Bogen er blevet til på initiativ af Evangelisk Pædagogisk Samvirke, og er redigeret af Jens Kristian Krarup, Nina Tange Kristensen, Birgitte Larsen og Viggo Ernst Thomsen.

**Religionspædagogik i
Danmark**

Pris: kr. 150,00.

Bestilles direkte fra forlaget.

Materialecentralen

Religionspædagogisk Center

Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C Tlf. 31 24 92 50